

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ
здобувачів вищої освіти
за першим (бакалаврським) рівнем**

спеціальність

183 Технології захисту
навколишнього
середовища

**назва освітньо-
професійної програми**

Природозахисні
технології в урбо-
індустріальному
комплексі

Запоріжжя 2025

УДК 504.06+504.05 (073)
Р58

Рекомендовано Науково-методичною
радою ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»
(протокол №3 від 26.12.2025 р.)

Укладачі:

Максимова Н. М., канд. техн. наук, доцент
Накемпій О. К., старший викладач

Рецензент:

Чеберячко Ю.І., д-р. техн. наук, професор, професор кафедри безпеки праці та охорони довкілля ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», професор кафедри охорони праці та цивільної безпеки Технічного університету «Дніпровська політехніка».

Р58 Робоча програма виробничої практики з технологій захисту довкілля здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем для студентів спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища ОПП «Природозахисні технології в урбо-індустріальному комплексі» / уклад.: Н. М. Максимова, О. К. Накемпій. Запоріжжя : ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», 2025. 37 с.

Програма виробничої практики призначена для студентів, що здобувають освіту на першому (бакалаврському) рівні освіти і містить вимоги щодо організації практики, контролю та підбиття підсумків практики, а саме вимоги до оформлення звіту про проходження практики та щоденника (робочого зошита) практики, критерії оцінювання результатів проходження практики, зразок титульної сторінки, список використаних джерел.

УДК 504.06+504.05 (073)

© ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», 2025

ЗМІСТ

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ	
3 ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ	4
2 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ	6
3 ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ	10
4 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ З ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ	14
5 ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ	17
5.1 Форми звітності та контролю	17
5.2 Складові та критерії оцінювання	19
5.3 Порядок оскарження оцінки	20
6 АКАДЕМІЧНІ ПОЛІТИКИ	22
7 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	23
Додаток А. Приклад оформлення титульної сторінки	25
Додаток Б. Щоденник практики здобувача вищої освіти	26

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

Виробнича практика з технології захисту довкілля студентів – це невід’ємна складова частини навчального процесу підготовки фахівців у вищих навчальних закладах та проводиться на підпорядкованих підприємствах ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ», або інших підприємствах / установах (організаціях), діяльність яких пов’язана із проектуванням та впровадженням технологій захисту довкілля.

Відповідно до навчального плану тривалість практики складає 3 тижні у шостому семестрі навчання (у разі повного терміну навчання 3 роки 10 місяців) / у четвертому семестрі навчання (у разі скороченого терміну навчання 2 роки 10 місяців) / у другому семестрі навчання (у разі скороченого терміну навчання 1 рік 10 місяців).

Практика передбачає набуття професійно-практичної підготовки студентами та забезпечує набуття ними визначених освітньою програмою компетентностей з використанням матеріально-технічної бази практики, а також початок збору матеріалів для виконання в подальшому кваліфікаційної роботи. Виробнича практика з технології захисту довкілля передує передатестаційній практиці, яка за навчальним планом передбачається у наступному навчальному році. Таким чином, опрацювання теми кваліфікаційної роботи пропонується здобувачам розпочинати поступово та заздалегідь.

Метою виробничої практики з технології захисту довкілля є закріплення та формування у здобувачів вищої освіти за спеціальністю 183 Технології захисту навколишнього середовища першого (бакалаврського) рівня освіти професіональних знань, умінь та навичок приймати самостійні обґрунтовані рішення на конкретній ділянці роботи.

Проходження виробничої практики дозволяє здобувачам вищої освіти за освітньо-професійною програмою (далі – ОПП) «Природозахисні технології в урбо-індустріальному комплексі» отримати цінний практичний досвід, який сприятиме їх подальшій професійній кар’єрі та початку опрацювання теми кваліфікаційної роботи (збір та аналіз даних, опрацювання методичних і технологічних підходів тощо).

Проходження здобувачами вищої освіти виробничої практики з технології захисту довкілля спрямована на отримання здобувачами наступних **загальних та спеціальних (фахових) компетентностей**:

ЗК-2. Знання і критичне розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК-5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК-09¹. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

ФК-11. Здатність обґрунтовувати, здійснювати підбір, розраховувати, проектувати, модифікувати, готувати до роботи та використовувати сучасну техніку і обладнання для захисту та раціонального використання повітряного та водного середовищ, земельних ресурсів, поводження з відходами.

ФК-12. Здатність проводити спостереження та інструментальний і лабораторний контроль навколишнього середовища, впливу на нього зовнішніх факторів, з відбором зразків (проб) природних компонентів.

ФК-13. Здатність здійснювати контроль за забрудненням повітряного басейну, водних об'єктів, ґрунтового покриву та геологічного середовища.

ФК-14. Здатність до розробки методів і технологій поводження з відходами та їх рециклінгу.

ФК-18. Здатність оцінювати вплив промислових об'єктів та інших об'єктів господарської діяльності на довкілля.

В процесі проходження виробничої практики з технології захисту довкілля здобувачами вищої освіти передбачається отримання таких **програмних результатів навчання (ПРН):**

ПРН-1. Знати сучасні теорії, підходи, принципи екологічної політики, фундаментальні положення з біології, хімії, фізики, математики, біотехнології та фахових і прикладних інженерно-технологічних дисциплін для моделювання та вирішення конкретних природозахисних задач у виробничій сфері.

ПРН-4. Обґрунтовувати природозахисні технології, базуючись на розумінні механізмів впливу людини на навколишнє середовище і процесів, що відбуваються у ньому.

ПРН-8. Вміти продемонструвати навички вибору, планування, проектування та обчислення параметрів роботи окремих видів обладнання, техніки і технологій захисту навколишнього середовища, використовуючи знання фізико-хімічних властивостей полютантів, параметрів технологічних процесів та нормативних показників стану довкілля.

ПРН-9. Вміти проводити спостереження, інструментальний та лабораторний контроль якості навколишнього середовища, здійснювати внутрішній контроль за роботою природоохоронного обладнання на промислових об'єктах і підприємствах на підставі набутих знань новітніх методів вимірювання та сучасного вимірювального обладнання і апаратури з використанням нормативно-методичної та технічної документації.

ПРН-10. Вміти застосувати знання з контролю та оцінювання стану забруднення і промислових викидів, з аналізу динаміки їх зміни в залежності від умов та технологій очищення компонентів довкілля.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

Проходження виробничої практики з технології захисту довкілля здобувачами вищої освіти за ОПП «Природозахисні технології в урбо-індустріальному комплексі» в ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» (далі – Університет) здійснюється відповідно до діючого законодавства України, прийнятого Положення «Про організацію проведення практики здобувачів вищої освіти у ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» (<https://metinvest.university/data/file/fd/cb/fdcbb2c04f46498abf7fb8633e03bead.pdf>) і є обов'язковою частиною освітнього процесу для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 183 Технології захисту навколишнього середовища першого (бакалаврського) рівня.

Для проходження виробничої практики з технології захисту довкілля здобувачів вищої освіти направляють в установи та організації, сфера діяльності яких пов'язана з тематикою індивідуального завдання здобувача, в яких працюють найбільш кваліфіковані та досвідчені фахівці і забезпечується високий рівень організації та якості практики. Перед виходом на практику студент зобов'язаний з'явитися на загальні збори з практики та отримати: календарно-тематичний план практики та індивідуальне завдання.

Базами проведення практики можуть бути:

- підприємства, установи, організації різних форм власності та організаційно-правових форм як в Україні, так і за її межами, зокрема, підприємства, що входять до Групи Метінвест, з використанням їх навчальних центрів, навчально-виробничих майстерень, полігонів, а також структурні підрозділи Університету.

- за наявності державних та/або регіональних замовлень на підготовку фахівців, перелік баз практичної підготовки для проходження практики, надають органи, які формують ці замовлення;

- здобувач освіти має право самостійно обирати базу практичної підготовки за умови узгодження з кафедрою;

- якщо здобувач освіти не обирає базу практики самостійно, Університет направляє його на базу практики, яка визначається рішенням кафедри.

- у випадках, коли підготовка фахівців здійснюється за замовленням фізичних або юридичних осіб, бази практики можуть бути запропоновані цими особами.

З базами практики, розташованими як на території України, так і за кордоном, Університет укладає двосторонні договори / угоди на проведення практики.

Матеріально-технічне забезпечення практики. За наявності державних та регіональних замовлень на підготовку здобувачів вищої освіти перелік баз практики надають Університету органи, які формували замовлення.

У разі підготовки фахівців за цільовими договорами, базами практики є підприємства, організації та установи, для яких здійснюється така підготовка.

При підготовці здобувачів вищої освіти, які навчаються на основі договорів, що фінансуються за рахунок коштів юридичних осіб будь-якої форми власності, бази практики надаються юридичними особами з урахуванням особливостей профілю їх роботи. А у разі відсутності такої можливості – здобувач має право самостійно обрати базу практики за узгодженням з кафедрою.

Здобувач вищої освіти, який навчається за рахунок коштів фізичних осіб, має право самостійно обрати базу практики та оформити договір з базою практики за умови, що вибір бази практики узгоджено з кафедрою та гарантом ОПП. Якщо здобувач вищої освіти, який навчається за рахунок коштів фізичних осіб не обирає базу практики самостійно, то Університет направляє здобувача вищої освіти на базу практики, яка визначається рішенням кафедри та гарантом ОПП. Після підтвердження можливості проходження практики здобувачем вищої освіти на запропонованій базі практики структурний підрозділ, що відповідає за організацію практик укладає договір про проведення практики.

Здобувачі вищої освіти можуть проходити практику за межами України в порядку, встановленому чинним законодавством і договорами про співпрацю, укладеними Університетом з підприємствами, іншими закладами вищої освіти, науковими установами інших держав.

Необхідні для виконання індивідуального завдання матеріали студент збирає відвідуючи відповідні відділи підприємства і виробничі дільниці.

Направлення студентів на практику та призначення керівників практики відбувається на підставі наказу ректора. Безпосередніми керівниками студентів-практикантів є керівник практики від університету і керівник практики (наставник) від підприємства-базы практики

Обов'язки керівника практики від кафедри:

- ознайомитись із змістом та особливостями укладеного з підприємством договору на практику, встановити контакт з відділом, який організує практику на підприємстві, передати на підприємство програму практики, впевнитися в готовності бази практики та узгодити порядок прибуття на підприємство, оформлення студентів-практикантів для доступу на підприємство та проходження інструктажів з безпеки праці;

- ознайомитись з групою студентів, яких направлено на практику під його керівництвом, та провести організаційні збори на яких:

-
- інформувати про термін проведення практики;
  - ознайомити з програмою практики;
  - провести інструктаж про порядок проходження практики з безпеки життєдіяльності та охорони праці з оформленням у відповідних журналах;
  - видати здобувачам пакети супровідних документів для проходження практики (копію наказу про направлення на практику, направлення на практику, щоденник з практики, робочу програму тощо);
  - повідомити про вимоги щодо ведення щоденників (робочих зошитів) та складання звітів з практики;
  - повідомити час та місце збору групи студентів з необхідними документами (паспорт, студентський квиток тощо);
  - призначити старшого групи студентів.
  - ознайомити наставника від Підприємства з програмою практики і узгодити графік проходження практики. Узгодити з ним порядок взаємодії та взаємного інформування щодо всіх питань, пов'язаних з організацією та проходженням практики;
  - контролювати графік проходження практики і підготовки звітів;
  - інформацію наставника від підприємства про випадки грубого порушення дисципліни студентами негайно доповідати завідувачу кафедри;
  - на заключному етапі проведення практики перевірити і підписати щоденники (робочі зошити) практики та звіти;
  - доповісти про результати практики на плановому засіданні кафедри із зауваженнями та пропозиціями щодо поліпшення її організації та проведення.

Студенти Університету зобов'язані:

- до початку практики ознайомитись з її змістом, вимогами до її проходження, структурою звіту про практику і вимогам до його оформлення;
- своєчасно прибути на місце проведення практики;
- за необхідності пройти навчання в учбово-курсівому комбінаті або іншому навчальному відділі підприємства;
- ознайомитися з структурою підприємства та його ланками;
- у повному обсязі виконувати завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- знати і виконувати вимоги правил безпеки, правил внутрішнього розпорядку, інструкцій з охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії для робітників відповідних професій і видів робіт або посадових інструкцій;
- дотримуватися інструкцій, які передбачені колективною угодою та правилами внутрішнього розпорядку підприємства;
- вести щоденник (робочий зошит) практики;
- своєчасно скласти та оформити звітні матеріали: щоденник (робочий зошит) та звіт з практики.

Керівник практики від Підприємства (наставник) призначається з числа кваліфікованих спеціалістів наказом керівника Підприємства. Разом з керівником практики від Університету керівник від Підприємства забезпечує організацію і контроль проходження практики у відповідності з програмою та календарним планом.

До обов'язків керівника від Підприємства відносяться:

- ознайомлення з програмою практики;
- організація проходження навчання в учбово-курсівому комбінаті або іншому навчальному відділі підприємства (за необхідності);
- контроль за своєчасним та якісним проведенням інструктажу з техніки безпеки;
- організація проведення регулярних консультацій, навчальних занять, екскурсій;
- забезпечення студентів-практикантів необхідними інформаційними матеріалами (які передбачені п. 3 цієї програми);
- оцінку роботи практикантів;
- прийняття необхідних заходів до студентів-порушників трудової дисципліни та інформування про це керівника практики від Університету.

3 ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

Під час проходження виробничої практики з технології захисту довкілля здобувач має:

1. Ознайомитися з загальною структурою підприємства/установи (організації).

2. Ознайомитися та вивчити особливості технологічних процесів отримання продукції, а також обладнання, що використовується при виробництві головних видів продукції на відповідній базі практики.

3. Засвоїти методи спостереження та інструментального і лабораторного контролю навколишнього середовища, впливу на нього зовнішніх факторів, з відбором зразків (проб) природних компонентів.

4. Засвоїти методи контролю за забрудненням повітряного басейну, водних об'єктів, ґрунтового покриття та геологічного середовища.

5. Засвоїти методи оцінки фізичного забруднення та відповідності до нормативних вимог стану робочої зони.

6. Засвоїти методи і технології управління відходами та їх рециклінгу на виробництві.

7. Ознайомитись з експлуатацією систем і реалізованих технологій захисту навколишнього середовища та забезпечення їх функціонування на підприємстві.

8. Вміти готувати до роботи та використовувати техніку і обладнання для захисту та раціонального використання повітряного та водного середовищ, земельних ресурсів, поводження з відходами.

9. Засвоїти режими роботи і конструктивних особливостей систем аспірації та газоочисних установок на відповідних виробничих ділянках та придбання навичок їх експлуатації та ремонту.

10. Засвоїти режими роботи і конструктивних особливостей очисних споруд системи водопостачання та водовідведення реалізованої на виробництві та придбання навичок роботи з ними, обслуговуванням та ремонтом.

11. Засвоїти режими роботи і конструктивні особливості відведення талих і зливових вод, функціонування дренажної мережі та інших споруд інженерного захисту територій від прояву зовнішніх факторів впливу, а також з їх експлуатацією, обслуговуванням та ремонтом.

12. Засвоїти реалізовані енерго- та ресурсоефективних технологічних рішень на підприємстві (в установі, організації);

13. Вивчення змісту та особливості ведення технологічної документації, що використовується на відповідних виробничих ділянках (екологічній лабораторії, відділу захисту навколишнього середовища, шламовому та хвостовому господарстві та інше), набуття практичних

навичок зі збирання, первинної обробки і аналізу даних, що характеризують технологічні процеси виробництва і ефективність роботи природозахисного устаткування, споруд та систем, робота з Єдиною екологічною платформою “ЕкоСистема”, відповідно до теми практики.

14. Вивчити передовий досвід та новітні досягнення у галузі проектування систем і технологій захисту навколишнього середовища, відповідно до теми практики.

15. З метою набуття практичних навичок, що відповідають спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища в умовах виробничої ділянки, цеху, відділу захисту навколишнього середовища, екологічній лабораторії підприємства (гірничо-збагачувального комбінату, підприємства чорної металургії, ливарно-механічного заводу та інших підприємств), під час виробничої практики здобувач знайомиться та засвоює:

- технологічний ланцюг виробництва із зазначенням джерел викидів забруднюючих речовин; кількісна та якісна характеристика джерел викидів;

- основні впливи підприємства на навколишнє середовище;

- візуальна оцінка виробничої ділянки і виявлення екоризиків для працівників та довкілля, оцінка технічного стану природозахисного устаткування (візуальна оцінка ґрунтових дамб, просадки гребеня і денної поверхні, зміна рослинного покриву тощо);

- матеріальні потоки виробничої ділянки;

- управління відходами та їх рециклінг, використання вторинних матеріальних ресурсів на виробництві;

- моніторинг навколишнього середовища: програма моніторингу, виконання інструментального і лабораторного контролю, його періодичність, звітність, зокрема за викидами парникових газів, автоматизація контролю;

- технічні рішення захисту від надмірного впливу вібрації, шуму, теплового випромінювання та інших параметричних впливів; контроль параметрів робочої зони;

- зняття показників з контрольних-вимірювальних приборів та обладнання;

- конструкцію, принцип роботи, правила експлуатації та прогнозування параметрів роботи системи аспірації та газоочисної установки; очищення та рекуперація викидів забруднюючих речовин;

- конструкцію, принцип роботи, правила експлуатації та прогнозування параметрів роботи системи водопостачання та водовідведення, а також окремих споруд на ній і режимів роботи та експлуатації насосно-силового устаткування;

- сучасні реагенти для очищення стічних вод, визначення їх класу небезпеки;

– технічні і технологічні рішення щодо зменшення викидів і скидів забруднюючих речовин;

– енерго- та ресурсоефективні рішення.

16. З метою набуття практичних навичок, що відповідають спеціальності 183 Технології захисту навколишнього середовища в умовах автотранспортного та залізничного цехів гірничо-збагачувального комбінату, підприємства чорної металургії, ливарно-механічного заводу та інших підприємств, під час виробничої практики з технології захисту довкілля здобувач знайомиться та засвоює:

- основні впливи підприємства на навколишнє середовище;
- матеріальні потоки та логістичні рішення підприємства;
- візуальна оцінка виробничої ділянки і виявлення екоризиків для працівників та довкілля, оцінка технічного стану природоохоронного устаткування та обладнання;

- управління відходами (в тому числі відпрацьованими оливами, дерев'яними шпалами насичені креозотом), рециклінг відходів, використання вторинних матеріальних ресурсів на виробництві;

- кількісна та якісна характеристика емісій забруднюючих речовин; облік пересувних джерел викидів забруднюючих речовин та оподаткування відповідних викидів;

- контроль параметрів робочої зони; заходи захисту від шуму і вібрації та інших фізичних забруднень;

- моніторинг навколишнього середовища: програма моніторингу, виконання інструментального, лабораторного і автоматизованого контролю, його періодичність, звітність, зокрема за викидами парникових газів, автоматизація контролю;

- енерго- та ресурсоефективні рішення, в тому числі модернізація транспортних засобів з урахуванням мінімізації викидів парникових газів;

- методи оцінки викидів забруднюючих речовин під час холостого ходу, транспортування, наважувально-розвантажувальних робіт, маневрових робіт, визначення потужності викиду та параметрів його розсіювання;

- технологічні рішення спрямовані на пригнічення викидів суспендованих твердих частинок: загально-прийняті, реалізовані на підприємстві, сучасні національні та закордонні практики;

- виявлення проливів нафтопродуктів, їх облік та звітність;

- методи ліквідації проливів нафтопродуктів: загально-прийняті, реалізовані на підприємстві, сучасні національні та закордонні практики;

- процеси сорбції та методи оцінки ефективності сучасних адсорбентів;

- система водопостачання та водовідведення, в тому числі проектування та організація стоку поверхневих вод на виробничій ділянці, відведення та очищення стічних вод.

17. Вивчити заходи з безпеки праці на відповідних виробничих ділянках (екологічній лабораторії, відділу захисту навколишнього середовища, шламовому та хвостовому господарстві та інше).

18. Забезпечувати дотримання чинних положень безпеки праці. Проводити перевірку стану робочих місць. Інформувати керівництво, службу охорони праці про аварії і нещасні випадки, що відбулися.

19. Систематизувати матеріали, оформити та захистити звіт з виробничої практики з технології захисту довкілля.

4 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ З ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

Основний текст звіту має відповідати вимогам Національного стандарту України ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки: Структура та правила оформлення».

Текст роботи повинен бути виконаний у вигляді комп'ютерного набору на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210×297мм). Шрифт Arial, 14 кегль, інтервал – 1,5; береги: верхній, нижній – 2 см, правий – 1,5 см; лівий – 3 см, абзацний виступ – 1,25 см.

Заголовки структурних елементів роботи та заголовки розділів слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи. Заголовки підрозділів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці.

Абзацний відступ повинен бути однаковим упродовж усього тексту звіту і дорівнювати 1,25 см. Якщо заголовок складається з двох і більше речень, їх розділяють крапкою. Перенесення слів у заголовку не допускається. Відстань між заголовком і подальшим чи попереднім текстом має бути два рядки. Не допускається розміщувати назву розділу, підрозділу в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

Сторінки звіту слід нумерувати арабськими цифрами, додержуючись наскрізної нумерації впродовж усього тексту. Номер сторінки проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Титульний аркуш та зміст включають до загальної нумерації сторінок роботи, але номер сторінки не проставляють. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок звіту. Розділи та підрозділи звіту слід нумерувати арабськими цифрами. Розділи роботи повинні мати порядкову нумерацію в межах викладення суті звіту і позначатись арабськими цифрами без крапки. Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, що відокремлюються крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять.

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиць. Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті. Розташовувати таблицю бажано таким чином, щоб її можна було читати без повороту звіту. Якщо це неможливо, то поворот звіту для нормального читання таблиці повинен бути за годинниковою стрілкою. Частина таблиці з великою кількістю рядків можна переносити на наступну сторінку. В такому випадку назву таблиці і її граф розміщують тільки над її першою частиною, на інших сторінках вказують «Продовження таблиці...» і її номер, замість назв граф вказують лише їх номери.

Назва таблиці складається зі слова «Таблиця», її порядкового номера та безпосередньо назви, яка стисло відбиває зміст наведених у ній даних. Повну назву таблиці вказують один раз над таблицею зліва з абзацним відступом. Для таблиць слід обрати режим «Повторити рядки заголовків» у текстовому редакторі. Таблиці нумеруються арабськими цифрами підряд у межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться в додатках. Номер таблиці складається з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу, таблиця В.2 – друга таблиця додатку В.

Дані таблиці можуть бути виконані через один інтервал, шрифтом Arial, 12 (в разі потреби – 10) кегль. Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони становлять одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки та підзаголовки граф вказують в однині.

Приклад оформлення таблиці:

Таблиця 2.1 – Залежність швидкості осадження часток від їх діаметру

Діаметр часток, мкм	Швидкість осадження, см/с
0,1	$8,7 \cdot 10^{-5}$
0,2	$2,3 \cdot 10^{-4}$
0,4	$6,8 \cdot 10^{-4}$

Додатки слід оформлювати як продовження звіту на наступних сторінках, розташовуючи їх у порядку появи посилань на них у тексті. Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додатки нумеруються в тій послідовності, у якій на них надається посилання в тексті. Кожний додаток повинен мати заголовок, який друкують вгорі малими літерами з першої великої симетрично до тексту сторінки. Над заголовком, але посередині рядка, друкують слово «ДОДАТОК» і відповідну велику літеру української абетки, крім літер Г, Є, З, І, І, Й, О, Ч, Ь, яка позначає додаток. Текст кожного додатка починають з наступної сторінки.

Ілюстрації (рисунки, графіки, схеми, діаграми) слід розміщувати у звіті безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання у звіті. Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують під ілюстрацією. За потреби під ілюстрацією розміщують пояснювальні дані (підрисунковий текст). Ілюстрація позначається словом «Рисунок __», яке разом із назвою ілюстрації розміщують після пояснювальних даних, наприклад, «Рисунок 3.1 – Схема розміщення». Ілюстрації слід нумерувати арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу, за

винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, відокремлених крапкою, наприклад, рисунок 3.2 – другий рисунок третього розділу, або рисунок А.1 – перший рисунок додатку А.

Приклад оформлення рисунку:

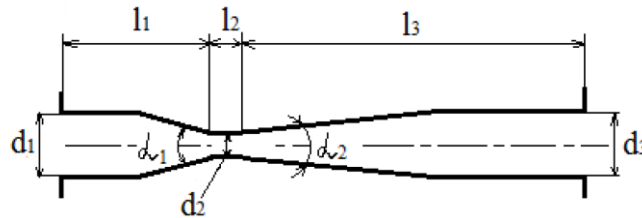

Рисунок 4.4 – Прийняті позначення конструктивних характеристик труби Вентурі [1]:

d_1, l_1, α_1 – діаметр вхідного перерізу, довжина і кут звуження конфузора;
 d_2, l_2 – еквівалентний діаметр і довжина горловини; d_3, l_3, α_2 – діаметр вихідного перерізу, довжина і кут розкриття дифузора

5 ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

5.1 Форми звітності та контролю

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики – **ПИСЬМОВИЙ ЗВІТ**.

Наставник практики від Підприємства оцінює хід і результати проходження практики в щоденнику практики згідно з розробленою Університетом формою оцінювання. При оформленні звітних документів здобувач вищої освіти має узгодити перелік матеріалів з наставником практики від Підприємства з точки зору дотримання вимог Підприємства про нерозповсюдження конфіденційної інформації. Рекомендації наставника практики від Підприємства щодо виключення чи обмеження використання деяких матеріалів є обов'язковими для здобувача вищої освіти.

Звіт та щоденник практики не менше, ніж за три робочі дні до захисту розміщуються на освітній платформі Moodle. Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, мати розділи з питання охорони праці, висновки і пропозиції, список використаної літератури та інше. Оформлюється звіт за вимогами, які наведені у п.3.

Оцінювання результатів практики студентів проводиться за 100-бальною шкалою, за адаптованою шкалою оцінювання ECTS та двобальною шкалами і вноситься в відомість обліку успішності, та в індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка за практику обчислюється як середній бал за результатами виконання загальної частини звіту, індивідуального завдання та з урахуванням відгуку наставника практики від підприємства. Оцінка здобувача вищої освіти за практику враховується при визначенні його рейтингу успішності разом з його оцінками за результатами підсумкового семестрового контролю.

Студент, який не виконав програму практики з неповажних причин, або отримав негативну оцінку з практики, відраховується з університету.

Формами контролю є моніторинг проходження практики, оцінювання з боку наставника на підприємстві, заповнення, перевірка та оцінювання звітної документації та захист звіту з практики.

Умови допуску до підсумкового контролю: здобувач успішно виконав індивідуальне завдання (індивідуальний план роботи) та оформив звіт та щоденник з практики відповідно до вимог.

Підсумкова оцінка з передатестаційної практики враховує три складові поточної успішності:

1. Безумовну – оцінюється рівень дотримання здобувачем вимог

законодавства, норм безпеки праці, цивільного захисту, пожежної безпеки, правил внутрішнього розпорядку бази практики, етичних правил.

2. Умовні:

– оцінка рівня виконання основних та індивідуального завдання (ІЗ) практики;

– оцінка рівня сформованості професійних компетентностей наставником практики від бази практики (Підприємства).

Наставник практики від Підприємства оцінює хід і результати проходження практики в щоденнику практики згідно з наданою формою оцінювання. При оформленні звітних документів здобувач вищої освіти має узгодити перелік матеріалів з наставником практики від Підприємства з точки зору дотримання вимог Підприємства про нерозповсюдження конфіденційної інформації. Рекомендації наставника практики від Підприємства щодо виключення чи обмеження використання деяких матеріалів є обов'язковими для виконання здобувачем вищої освіти.

Звіти здобувачів з виробничої практики з технології захисту довкілля згідно із Розпорядженням про запобігання плагіату в академічних текстах здобувачів вищої освіти ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» у вказаному порядку проходять перевірку на плагіат у системах Unicheck та/або StrikePlagiarism.com, з наданням при захисті Звіту подібності.

Не пізніше, ніж за три робочі дні до захисту здобувачі розміщують на освітній платформі Moodle повністю оформлені, з усіма необхідними підписами, звітні документи разом з щоденником практики.

Під час останнього тижня виробничої практики з технології захисту довкілля у спеціально призначений день здобувачі захищають звіт з практики перед керівником практики від Університету.

Під час захисту оцінюється рівень теоретичних і практичних знань, здобутих здобувачем під час проходження практики, здатність презентувати результати вирішення поставлених завдань, а також якість звіту за змістом і оформленням, дисциплінованість і громадська активність здобувача. Оцінка за практику виставляється за національною 100-бальною шкалою, шкалою ЄКТС і вноситься до відомості обліку успішності та в індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти.

Оцінка здобувача вищої освіти за практику враховується при визначенні його рейтингу успішності разом з його оцінками за результатами підсумкового семестрового контролю.

5.2 Складові та критерії оцінювання

Складові оцінки	Максимальна кількість балів
Оцінка за звіт (індивідуальне завдання)	30
Оцінка результатів практики наставником від Підприємства	30
Захист звіту з практики	40
Всього	100
Критерії оцінювання ІЗ та звіту	Кількість балів
Здобувач виконав індивідуальне завдання в повному обсязі та оформив звіт у повній відповідності до ДСТУ 3008: 2015	20-30
Здобувач виконав індивідуальне завдання частково та оформив звіт з несуттєвими відхиленнями від ДСТУ 3008: 2015	10-19
Здобувач виконав індивідуальне завдання на мінімально допустимому рівні та оформив звіт з суттєвими відхиленнями від вимог викладача та ДСТУ 3008: 2015	5-9
Зміст індивідуального завдання та звіт не відповідають вимогам	менше 5
Критерії оцінювання захисту звіту з практики	Кількість балів
Здобувач продемонстрував ґрунтовні знання, чітко та повно відповідав на поставлені питання	30-40
Здобувач продемонстрував достатні знання, надав відповіді на більшість питань	20-29
Здобувач дав відповіді на половину питань	5-19
Здобувач показав низький рівень обізнаності з питань практики, не надав відповіді на більшу частину запитань	менше 5
Критерії оцінювання результатів практики наставником від Підприємства	Кількість балів
Здобувач регулярно відвідував практику, дотримувався усіх вимог та правил стосовно практики, виконав завдання в повному обсязі та в результаті співбесіди з наставником показав відповідний рівень професійних компетентностей.	20-30
Здобувач регулярно відвідував практику, дотримувався усіх вимог та правил стосовно практики, виконав завдання в повному обсязі та в результаті співбесіди з наставником не показав відповідний рівень професійних компетентностей.	10-19
Здобувач регулярно відвідував практику, дотримувався усіх вимог та правил стосовно практики, виконав завдання в неповному обсязі та в результаті співбесіди з наставником показав невідповідний рівень професійних компетентностей.	5-9
Здобувач нерегулярно відвідував практику, дотримувався усіх вимог та правил стосовно практики, не виконав завдання в повному обсязі та в результаті співбесіди з наставником не показав відповідний рівень професійних компетентностей.	менше 5

Відповідність між прийнятими в університеті шкалами оцінки наведена в таблиці.

Бальна шкала	Рівні	Залік
90-100	A	Залік
82-89	B	
75-81	C	
67-74	D	
60-66	E	Незалік
35-59	FX	
0-34	F	

5.3 Порядок оскарження оцінки

Якщо здобувач освіти не згоден із рішенням і вважає, що мало місце порушення процедури захисту або упередженість в оцінюванні, порушення академічної доброчесності, він може подати письмову заяву декану свого факультету. Декан своїм рішенням формує комісію для розгляду питання дотримання процедури. У разі підтвердження викладених у заяві здобувача освіти обставин за розпорядженням декана проводиться новий захист з іншим складом комісії.

6 АКАДЕМІЧНІ ПОЛІТИКИ

Як член студентської спільноти Технічного університету «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» здобувач має дотримуватися певних стандартів та академічної політики:

- шахрайство та плагіат заборонені;
- спілкування з однокурсниками та викладачем має бути професійним та ввічливим;
- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації;
- університет підтримує середовище, вільне від дискримінації або дискримінаційних домагань, спрямованих на будь-яку людину або групу в межах своєї спільноти – здобувачів вищої освіти, співробітників або відвідувачів [12].

Виконання звітів з практик має здійснюватися з урахуванням **вимог щодо академічної доброчесності**. Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту»: «*Академічна доброчесність* – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [11]. Головним проявом академічної недоброчесності вважається академічний плагіат. «**Академічний плагіат** – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [11], а саме:

- відтворення в тексті роботи (повний текст роботи, з коментарями, примітками, бібліографією, переліком джерел та всіма додатками до основного тексту) без змін, з незначними змінами, або в перекладі тексту іншого автора (інших авторів), обсягом від речення і більше, без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;

- відтворення в тексті роботи, повністю або частково, тексту іншого автора (інших авторів) через його перефразування чи довільний переказ без посилання на автора (авторів) відтвореного тексту;
- відтворення в тексті роботи наведених в іншому джерелі цитат з третіх джерел без вказування, за яким саме безпосереднім джерелом наведена цитата;
- відтворення в тексті роботи наведеної в іншому джерелі науково-технічної інформації (крім загальновідомої) без вказування на те, з якого джерела взята ця інформація;
- перефразування тексту джерела у формі, що є близькою до оригінального тексту, або наведення узагальнення ідей, інтерпретацій чи висновків з певного джерела без посилання на це джерело;
- подання як власних робіт, виконаних на замовлення іншими особами, у тому числі робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання [13].

До числа інших порушень академічної доброчесності, класифікованих законодавством України, що можуть трапитися при виконанні звітів з практик, належать:

- **самоплагіат** - оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- **фабрикація** - вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- **фальсифікація** - свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- **списування** - виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- **обман** - надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;
- **хабарництво** - надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;
- **необ'єктивне оцінювання** - свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти;
- надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не

передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання;

- вплив у будь-якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання [11].

В разі, якщо здобувач стикається із проявами порушень академічної доброчесності, він має повідомити про це завідувача кафедри / Комісію з питань академічної доброчесності / Уповноваженого з питань протидії корупції, які, в свою чергу, повинні негайно після повідомлення забезпечити вжиття заходів попередження або виправлення таких порушень [12].

Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату в звітах з практик:

- робота має виконуватися самостійно, без видання за власний результат чужих робіт і результатів;
- будь-який текстовий фрагмент обсягом від речення і більше, відтворений в тексті роботи без змін, з незначними змінами, або в перекладі з іншого джерела, обов'язково має супроводжуватися посиланням на це джерело (у формі підрядкового посилання, наприклад як це зроблено щодо Закону «Про освіту» на попередній сторінці); винятки допускаються лише для стандартних текстових кліше, які не мають авторства та/чи є загальноживаними;
- якщо перефразування чи довільний переказ в тексті роботи тексту іншого автора (інших авторів) займає більше одного абзацу, посилання (бібліографічне та/або текстуальне) на відповідний текст та/або його автора (авторів) має міститися щонайменше один раз у кожному абзаці роботи, крім абзаців, що повністю складаються з формул, а також нумерованих та маркованих списків (в останньому разі допускається подати одне посилання наприкінці списку);
- якщо цитата з певного джерела наводиться за першоджерелом, в тексті роботи має бути наведено посилання на першоджерело; якщо цитата наводиться не за першоджерелом, в тексті роботи має бути наведено посилання на безпосереднє джерело цитування («цитується за ХХХХХХХ») і посилання на відповідний пункт списку використаних джерел;
- будь-яка наведена в тексті роботи науково-технічна інформація має супроводжуватися чітким вказуванням на джерело, з якого взята ця інформація із посиланням на відповідний пункт списку використаних джерел; винятки припускаються лише для загальновідомої інформації, визнаної всією спільнотою фахівців

відповідного профілю; у разі використання у роботі тексту нормативно-правового акту достатньо зазначити його назву, дату ухвалення та, за наявності, дату ухвалення останніх змін до нього або нової редакції, а також посилання на відповідний пункт списку використаних джерел.

- для підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або для критичного аналізу того чи іншого друкованого твору слід наводити цитати; науковий етикет потребує точно відтворювати цитований текст, бо найменше скорочення наведеного витягу може спотворити зміст, закладений автором [13].

Правила цитування та посилання на використані джерела є такими:

1. При написанні здобувач повинен давати посилання на джерела, матеріали з яких наводяться у роботі. Такі посилання дають змогу відшукати документи та перевірити достовірність відомостей про цитування документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися бажано на останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них є матеріал, який не включено до останнього видання.

2. Якщо використовуються відомості, матеріали з монографій, оглядових статей, інших джерел з великою кількістю сторінок, тоді в посиланні необхідно точно вказати номери сторінок, ілюстрацій, таблиць, формул з джерела, на яке дано посилання в курсовій роботі.

3. Посилання додаються одразу після закінчення цитати у квадратних дужках, де вказується порядковий номер джерела у списку літератури та відповідна сторінка джерела (наприклад: [12, с. 172]), або під текстом цієї сторінки у вигляді зноски, в якій вказують прізвище та ініціали автора, назву джерела, видавництво, рік видання та сторінку. При цьому враховувати наступне:

- текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання; наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку – у цих випадках використовується вираз «так званий»;
- цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту та без перекручень думок автора;
- пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками, вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, наприкінці); якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

- кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело;
- при непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів і давати відповідні посилання на джерело;
- якщо необхідно виявити ставлення автора роботи до окремих слів або думок з цитованого тексту, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику або знак питання;
- коли автор роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, то робиться спеціальне застереження, тобто після тексту, який пояснює виділення, ставиться крапка, потім дефіс і вказуються ініціали автора дисертації, а весь текст застереження вміщується у круглій дужці. Варіантами таких застережень є: (курсив наш. – М.Х.), (підкреслено мною. – М.Х.), (розбивка моя. – М.Х.) [14].

Регламенти і процедури виявлення порушень вимог академічної доброчесності та наслідки такого виявлення

Регламент перевірки академічних робіт на плагіат визначає процедуру проведення перевірки звітів з практик здобувачів з використанням систем StrikePlagiarism.com (<http://strikeplagiarism.com>) або інших систем на наявність запозичень із текстів, присутніх в базах Університету, базах інших закладів вищої освіти та в Інтернеті.

Процедура перевірки звітів з практик відбувається в 4 етапи:

1. **здобувач** передає роботу науковому керівнику (Перевірка проводиться автоматично, на підставі внесеного до титульного листа відповідної роботи формулювання «Робота містить результати власних досліджень та напрацювань. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Електронний та паперовий варіанти роботи є ідентичними»);
2. **науковий керівник** передає отримані від студента матеріали відповідальній особі, що здійснює перевірку;
3. **відповідальна особа** здійснює перевірку роботи в системі, формує Звіт подібності у форматі PDF засвідчений підписом і передає його науковому керівнику для подальшого аналізу;
4. **науковий керівник** приймає рішення щодо наявності у роботі неправомірних запозичень, формує експертний висновок про допуск роботи до захисту та завантажує всі матеріали в систему управління навчанням Moodle.

Відповідальна особа, що виконує перевірку, не дає оцінку змісту звітів з практик, а виконує виключно технічну перевірку. Аналіз Звіту подібності здійснює науковий керівник.

Показники рівнів оригінальності тексту звітів з практик [12].

Вид роботи	Рівень оригінальності			
	високий	задовільний	низький	неприйнятний
Звіти з атестаційної практики, R&D проекти, курсові роботи / проекти за оригінальним індивідуальним завданням	від 71% до 100%	від 51% до 70%	від 31% до 50%	від 0% до 30%
Звіти з інших видів практик, курсові роботи / проекти за визначеною методикою	від 61% до 100%	від 41% до 60%	від 21% до 40%	від 0% до 20%

За підготовку файлу звітів з практик, що підлягає перевірці, відповідає автор цієї роботи. Формат файлу повинен бути прийнятним для перевірки на плагіат (підтримуються формати файлів .doc, .docx, .pdf, .odt, які не містять елементів захисту).

Під час підготовки файлу роботи забороняється використовувати будь-які методи обманювання сервісів перевірки на академічний плагіат, зокрема забороняється:

- заміна текстових символів на візуально ідентичні зображення;
- заміна окремих букв одного алфавіту на аналогічні за написанням букви іншого алфавіту (наприклад, заміна кирилических букв 'АаВЕеліКМНОоРрСсТуХх' на відповідні латинські і навпаки);
- вставка додаткових текстових символів, які візуально не видимі (білі знаки) [12].

Виявлені у тексті роботи запозичення вважаються правомірними, якщо вони:

- є власними назвами (індивідуальними найменуваннями окремих одиничних об'єктів, у тому числі найменуваннями установ, назвами праць, які досліджувалися у творі, бібліографічними посиланнями на джерела та ін.);
- є усталеними словосполученнями, що характерні для певної сфери знань;
- належним чином оформлені цитуваннями;
- самоцитуванням (фрагментами тексту, що належать автору твору, опубліковані або оприлюднені в електронній формі ним у інших творах), якщо воно допускається редакційною політикою видання [12].

Усі запозичені фрагменти в роботі мають бути розглянуті на предмет коректності оформлення цитувань та посилань на першоджерела.

Вносити які-небудь виправлення та зміни в звітах з практик після їх перевірки на плагіат та затвердження на кафедрі не дозволяється.

Робота, що має високий рівень оригінальності, допускається до захисту. Якщо робота має задовільний або низький рівні оригінальності, здобувачеві пропонується доопрацювати роботу перед її захистом. При незадовільному рівні – робота повертається на доопрацювання з повторною її перевіркою на академічний плагіат. Допустима кількість повторних перевірок – одна спроба. Якщо результат повторної перевірки незадовільний, то робота знімається з захисту [12].

У випадку незгоди з висновком про оригінальність роботи автор має право подати апеляцію, яка буде розглянута у встановленому порядку Комісією з питань академічної доброчесності в Університеті.

За порушення академічної доброчесності здобувачі можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- на етапі розгляду та перевірки академічних текстів здобувачів освіти при виявленні порушень академічної доброчесності у вигляді плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, робота не допускається до наступного етапу виконання/захисту звітів з практик та повертається на доопрацювання здобувачеві освіти;
- за умови повторного виявлення порушень академічної доброчесності здобувачами освіти у вигляді плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, робота знімається з розгляду, що тягне собою виникнення академічної заборгованості та невиконання індивідуального навчального плану з відповідними наслідками у вигляді відрахування з числа здобувачів освіти;
- виявлення інших, ніж плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, порушень академічної доброчесності здобувачами освіти є підставою для ухвалення рішень щодо відрахування зі складу здобувачів освіти або інших дисциплінарних стягнень (відмова у присудженні передбачених внутрішніми нормативними документами стипендій, відмова у відборі на участь у програмах академічної мобільності тощо) [12].

Отримані результати у звітах з перевірки тексту на унікальність та відсутність плагіату носять рекомендаційний характер і є лише допоміжними матеріалами для забезпечення процесу перевірки академічних та наукових текстів, що проходять перевірку. Керівник має обов'язково провести додаткову експертизу роботи (самостійно або із залученням інших компетентних осіб), навіть якщо звіт не свідчить про відсутність ознак плагіату, оскільки до тексту пояснювальної записки можуть бути застосовані засоби «рерайтингу» з метою підвищення

рівня унікальності. Крім того, попри той факт, що використання додатків, що ґрунтуються на мовних моделях, не є забороненим, зміст звіту з практики має свідчити про осмисленість положень, тверджень, висновків автора роботи. За результатами експертизи роботи формується експертний висновок.

Зберігання експертних висновків щодо перевірки у документах структурного підрозділу є обов'язковим.

7 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки: структура та правила оформлювання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ. 2016. 31 с. (Інформація та документація).
2. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. [Чинний від 2016-03-04]. Вид. офіц. Київ. 2016. 20 с. (Інформація та документація).
3. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. Дата оновлення: 18.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 26.06.2025).
4. Національна рамка кваліфікацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1341. Дата оновлення: 02.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.06.2025).
5. Положення «Про організацію проведення практики здобувачів вищої освіти у ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА». URL: <https://metinvest.university/data/file/fd/cb/fdcbb2c04f46498abf7fb8633e03bead.pdf> (дата звернення: 26.06.2025).
6. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів України : наказ Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93. Дата оновлення: 20.12.1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93#Text> (дата звернення: 26.06.2025).
7. Положенням про організацію освітнього процесу у ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА». Затверджено на засіданні Вченої ради ТОВ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА». URL: <https://metinvest.university/data/file/53/72/53724ae35c044d04a67bb722290aa2c8.pdf> (дата звернення: 26.06.2025).
8. Порядок укладення договору про стажування здобувачів вищої освіти вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях і Типова форма договору про стажування здобувачів вищої освіти вищих та учнів професійно-технічних навчальних закладів на підприємствах, в установах та організаціях : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.01.2013 р. № 20. Дата оновлення: 29.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2013-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.06.2025).
9. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 26.06.2025).

10. Щодо проходження стажування : лист Міністерства соціальної політики України від 13.07.2016 р. № 451/021/106-16. 7. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки: структура та правила оформлювання. [Чинний від 2015-06-22]. Вид. офіц. Київ. 2016. 31 с. (Інформація та документація).

11. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 24.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 26.06.2025).

12. Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та працівників ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА» : МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА : веб-сайт. URL: <https://metinvest.university/data/file/c1/c9/c1c998364cec4bdbb42478109c72e17c.pdf> (дата звернення: 26.06.2025).

13. РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах (авторефератах, дисертаціях, монографіях, наукових доповідях, статтях тощо) : лист МОН України від 15.08.2018 р. №1/11-8681. URL: <https://metinvest.university/data/file/6e/e6/6ee695d4571a43359e7c5db85d0df837.pdf> (дата звернення: 26.06.2025).

14. Правила цитування та посилання на використані літературні джерела. *Studopedia.org*. URL: <https://studopedia.org/2-31712.html> (дата звернення: 26.06.2025).

Додаток А. Зразок оформлення титульної сторінки

ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»

Кафедра безпеки праці та охорони довкілля

ЗВІТ

З ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ

за освітньо-професійною програмою першого
(бакалаврського) рівня
«Природозахисні технології в урбо-індустріальному
комплексі»
(спеціальність 183 «Технології захисту
навколишнього середовища»)

Виконав: здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
групи _____

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Перевірив: _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

Запоріжжя 202_

Додаток Б. Щоденник практики здобувача вищої освіти

**ЩОДЕННИК
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ
З ТЕХНОЛОГІЙ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ**

ПІБ здобувача освіти _____

Факультет _____ *гірничо-металургійний* _____

Кафедра _____ *безпеки праці та охорони довкілля* _____

Рівень вищої освіти _____ *перший (бакалаврський)* _____

Освітня програма «Природозахисні технології в урбо-індустріальному комплексі»

Курс _____, група _____

Запоріжжя 202_

Здобувач освіти _____
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

прибув на _____
(назва бази практики)

« ____ » _____ 20 ____ р.

_____
(підпис, посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ відповідальної особи)

М.П.

вибув

« ____ » _____ 20 ____ р.

_____
(підпис, посада, Ім'я ПРІЗВИЩЕ відповідальної особи)

М.П.

Календарний графік проходження практики

№ з/п	Назва робіт	Тижні проходження практики			Примітка про виконання робіт
		1т	2т	3т	

Індивідуальне завдання за темою практики, яке виконується під час практики: _____

_____

_____

_____
Підпис керівника практики
від кафедри

_____
Підпис здобувача освіти

**Відгук і оцінка роботи здобувача освіти
від керівника Бази практики**

№ з/п	Види діяльності здобувача(ки) освіти	Оцінка
1.	Організованість та виконання вимог при оформленні га підприємстві	
2.	Виконання графіку проходження практики	
3.	Виконання загальних правил та інструкцій поведінки на підприємстві при проходженні практики	
4.	Вивчення нормативної документації, що регламентує виробничі процеси	
5.	Вивчення практичних аспектів виробничої діяльності на місці проходження практики	
6.	Виконання індивідуального завдання	
7.	Участь у роботі з безперервних покращень/з підвищення операційної ефективності	
8.	Ведення щоденника практики	
9.	Повнота збору матеріалів по програмі практики та індивідуальному завданню	
10.	Додаткова інформація щодо проходження практики здобувачем вищої освіти (при потребі)	

Коментар щодо дотримання вимог законодавства, норм безпеки праці, цивільного захисту, пожежної безпеки, правил внутрішнього розпорядку бази практики, етичних правил

Керівник практики від Бази практики _____
(підпис, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Висновок керівника практики від кафедри
про роботу здобувача освіти та його оцінка за практику

“ ____ ” _____ 20 ____ року

Оцінка

за практику: _____
(за 100-бальною шкалою, рівнем)

_____
(за традиційною шкалою)

Керівник практики від кафедри _____
(підпис, Ім'я ПРІЗВИЩЕ)